

2007-02-02

Nordiska Försäkrings Tidningen

NJA Nytt Juridiskt Arkiv

NFT 2/2007

www.google

nja 2001 s. 750

Först träffen Både rick
"Oklarhetsregeln"

Tolkning av försäkringsavtal

av Torbjörn Ingvarsson

Torbjörn Ingvarsson
torbjorn.ingvarsson@jur.uu.se

Försäkringsrätten uppvisar många särdrag som motiverar att allmänna, obligationsrättsliga regler tillämpas med eftertanke. Tolkning av försäkringsavtal ligger i ett spänningsfält mellan den allmänna avtalsrättens regler och regler särskilda för försäkringsrätten. I artikeln diskuteras relationen mellan allmänna regler och försäkringsrättens regler för avtalstolkning med utgångspunkt i olycksfallsförsäkringens huvudvillkor och Högsta domstolens praxis.

Inledning

Avtalstolkning är en verksamhet som i sig har något svårgripbart över sig. Detta beror delvis på att regler om avtalstolkning är en form av metaregler, det vill säga regler om regler. Avtalstolkningsreglerna kan i sin tur delas upp i allmänna tolkningsregler och regler för tolkning av särskilda avtalstyper. Relationen mellan reglerna är inte alltid klar. Grönfors har beskrivit relationen mellan allmänna tolkningsregler och tolkningsregler för särskilda avtalstyper på följande sätt:

»Tydligt förhåller detsig så, att olika avtalstyper kan skilja sig starkt från varandra i fråga om både uppbyggnad och syfte. Detta förhållande måste antas ha betydelse även för avtalstolkningsreglernas utformning, efter-

som denna [...] funktionellt är beroende av de underliggande rättsreglernas utformning. Om man försöker formulera enbart för alla avtalstyper gemensamma tolkningsregler begär man ettdera av två misstag: antingen uppställer man regler som faktiskt inte är meningsfullt tillämpliga på samtliga avtalstyper eller också vattnar man ur innehållet i de föreslagna tolkningsreglerna till den grad, att de inte kan förmås lämna en sådan erforderlig grad av ledning som krävs av en regel för att den skall fungera som – just en regel.«¹

Jur.dr. Torbjörn Ingvarsson är lektor vid Juridiska institutionen, Uppsala Universitet.

¹ Artikeln baserar sig på ett föredrag som hölls vid AIDA:s forskardag på Westmanska palatset den 2 februari 2007. Forskningen som presenteras i artikeln bedrivs med stöd av Svenska Försäkringsföreningen med medel ur Filip Lundbergs stiftelse.

oped for
repe and
e compa-
pe
aria, a
tries
now,
or all
poli-
mis-
nce

Först träffen
andra sidan
Tolkning av försäkringsvillkor
NJA 2006 s. 53 mm.

Beskrivningen fångar problemet på ett slående sätt. De regler som avpassats för den allmänna avtalsrätten är inte självklart användbara när ett försäkringsavtal skall tolkas. När ett avtal skall tolkas måste därför ett val göras mellan allmänna tolkningsregler och regler för den särskilda avtalstypen. Här uppstår emellertid nästa problem, nämligen att reglerna ofta inte är klart uttalade och därför i någon mening skapas i samma ögonblick som de tillämpas. Praktiskt sker detta regelskapande genom att de allmänna reglerna tillämpas och att resultatet av denna tillämpning värderas. Så uppstår en spänning mellan de allmänna reglerna och de särskilt avpassade reglerna.

Medan de allmänna tolkningsreglerna får sägas vara väl behandlade, har försäkringsavtalsstolkning inte diskuterats i särskilt stor omfattning. Ämnet har givetvis delvis behandlats inom ramen för andra framställningar, men för närvarande finns ingen mer omfattande undersökning i ämnet. I den nyligen utkomna kommentaren till nya FAL av Bengtsson finns ett parti om tolkning av försäkringsavtal. Där görs också flera hänvisningar till annan litteratur i ämnet. Bengtsson har även i Försäkringsteknik och civilrätt och Om tolkning av ansvarsförsäkringsavtal behandlat frågor av intresse för ämnet.² Hellner har i den klassiska framställningen Försäkringsrätt behandlat tolkning i någon mån.³ Här kan även Radetzki Orsak och skada nämnas liksom Lindell-Frantz' bidrag En avtalsrättslig analys grundad på försäkringsavtalet i Variationer på ett Obligationsrättsligt tema.⁴ Den svenska och över huvud taget den nordiska doktrinen på området är inte omfattande.

Tolkningsregler för försäkringsavtal

Den särart som försäkringsrätten uppvisar ställer krav på anpassningar i de tolkningsregler som tillämpas på försäkringsavtal. I sitt arbete Försäkringsrätt lämnar Hellner några korta synpunkter på tolkning av försäkringsavtal.

Han konstaterar att det för svensk rätts vidkommande är svårt att uppställa allmänna principer, eftersom antalet rättsfall är litet och i de rättsfall som finns görs endast sällan några direkta uttalanden om hur tolkningen skett.⁵

Det lönar sig föga att klaga över bristen på källmaterial och läget kan kanske sägas ha förbättrats något på senare år. Det rättsfall där Högsta domstolen med störst tydlighet formulerat en tolkningsmodell för försäkringsavtal är NJA 2001 s. 750. I fallet uttalades följande, generella tolkningsprincip för försäkringsavtal:

»Ett sådant villkor bör tolkas med hänsyn tagen till ordalydelsen, klausulens syfte, försäkringens och kundkretsens art, traditioner i fråga om formulering, anslutning till uttrycksätt i relevant lagstiftning, gängse praxis osv.«

Modellen avser i första hand kommersiella förhållanden och efter vad som framgår av NJA 2006 s. 53 kompletteras den för konsumentförsäkringar med oklarhetsregeln. Oklarhetsregeln är ingen för försäkringsavtalsstolkning särskild regel, men den har ofta ansetts ha särskilt berättigande på försäkringsrättens område.

Min avsikt är att i det följande göra en liten fallstudie för att pröva hur den uppställda tolkningsregeln fungerar. Valet har fallit på olycksfallsförsäkring. Detta val av försäkringstyp kan givetvis ifrågasättas. Enligt min mening har försäkringsformen den fördelen att den är inarbetad och välkänd. Resultatet av undersökningen i det följande blir därmed lättare att värdera. När några av särdragen i avtalsstolkningen lyfts fram, är det än i i med förbehållet att vad som presenteras i delar inte lånar sig till alltför hårda generaliseringar. Försäkring är inte en enhetlig företeelse. Avsikten är att i annat sammanhang publicera en större studie i ämnet.

Per-Ingvar Jönsson
Försäkrings- & Skadekonsulterna, F&S
Box 80
201 20 Malmö

POSTIDNING B
Box 24213
S-104 51 Stockholm

Scandinavian Insurance Quarterly

nft

Nordisk Försäkringstidning
Nordisk Forsikringstidning

ISSN 0348 - 6516

NFT 2-2007